

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD

Învățământul religiunii și societatea.

Între împrejurările, în cari ne găsim noi astăzi, așa ni-se pare, — cestiunea cea mai însemnată și cea mai urgentă este: a da o direcțiune cât mai nimerită învățământului religiunii în școlile noastre. În punctul acesta am amintit în numărul trecut, și repețim și astăzi, sarcina nu aparține numai școlii, ci alături cu școla aparține și societății. Acesta cu atât mai vârtos, cu cât în religiune și în învățământul religiunii forța nu este întru atâta mulțimea cunoscințelor, ci este formarea conștiinței religioase, desvoltarea și alimentarea credinței religioase în elev în spiritul confessiunii și individualității noastre bisericesti și naționale ca popor și ca biserică autonomă. Er în punctul acesta credem, că societatea poate esercia o influință asupra tinerimii chiar mai puternică decât școlă. Ca dovedii despre acesta, credem, că între altele ne poate servi faptul, că în trecutul poporului nostru, pre când nu aveam școle, și pre când în biserică nu aveam organizațiunea trebuincioasă, poporul nostru a fost destul de puternic în religiune și în credința strămoșească. Învăța pre atunci copilul principiile religiunii în casa parintescă dela mama, și dela tatăl său, er eșind afară din casă o învăța dela omenii, cu cari venia în contact.

Astăzi avem școle mult mai bune ca în trecut, și biserică noastră este organizată pre bazele sfintei evanghelii și pre basa desvoltării istorice primitive a sfintei noastre biserici. Cu toate acestea se așd pre ici, pre colo, plânsori, că pentru învățământul religiunii nu se lucră de ajuns, nu se lucră adecă atâta, de cât avem trebuință între grelele împrejurări ale vieții actuale

Nu voim, și credem, că nici nu este bine să scrutăm, dacă aceste plânsori sunt sau nu îndreptățite. Un lucru însă așa credem, că este bine, ca să-l amintim aici, și anume, că în ceea ce privesce învățământul religiunii, școla nu află sprijin destul în societate; er această lipsă de sprijin, așa credem noi, provine din împrejurarea, că societatea noastră astăzi faptice este preocupată de multe alte griji și necazuri, și pre ici, pre colo, cu puțință este, că cestiunea, de carea vorbim, să-i scape din vedere.

Astfelu este starea și sôrtea omului necăjit, ca atunci când este impresurat de necazuri, să-și pună totă puterea ca să-le delătoreze. Necazurile însă de ori ce natură ar fi, nu le putem delatura și cura în mod radical mai nainte de a-le delătura cauza. Și fiindcă cauza multor necazuri la noi poate să provină din împrejurarea, că sêmțul religios nu este alimentat și desvoltat în măsura, în carea îl recer multele trebuințe de astăzi ale poporului nostru, așa credem, că delăturarea necazurilor ce apasă atât de greu asupra umerilor nostri, să-o începem cu mai multă grije de învățământul religiunii!

Dar să-ne esplicăm!

Înainte vreme învățământul religiunii era restrâns mai cu seamă la partea obiectivă a religiunii. Învăța băiatul în școlă rugăciunile, cântarea bisericească și catechismul. Și acesta era pre atunci de ajuns, — pentru că de partea subiectivă a religiunii, de credință și de plăcerea și tendința de a trăi conform principiilor creștinismului îngrija casa părintescă și societatea. Și atunci acesta se potea, mai ușor, pentru că satele noastre erau mai închise și mai ferite de înriurițe streină, de datine și moravuri streine.

Astăzi în învățământul religiunii trebuie să lucrăm, și să producem în școală mai mult, și anume astăzi pre lângă cunoștințele obiective din religiune, trebuie să îngrijim cu toată conștiința și conștiințiozitatea ca să dezvoltăm în elev sâmul de pietate creștinăscă astfelu, ca acest sâmt să fiă în stare să-l povățuiescă în toate afacerile vieții. Prin religiune avem să plantăm în elev pre lângă credința în Dumnezeu: sâmul și spiritul de lucru, sâmul și spiritul de economiă, sâmul și spiritul trebuincios pentru viața publică bisericăscă și iubirea de datinele și aședămintele noastre bisericesci naționale. Cu un cuvânt prin școală și încă din școală să formăm, și dezvoltăm sâmul de pietate creștinăscă al elevilor astfelu, — ca acesta să fiă mentorul și povățuitorul lor în spirit creștinesc pre toate terenele vieții în direcțiune bună, și anume în acea direcțiune, în carea o recer trebuințele vieții și dezvoltării noastre ca biserică și ca popor.

Toate acestea recer multă muncă și multă strădaniă. Biserica și școla noastră au luat asupra-și această sarcină. Și deci cu drept cuvânt putem să pretindem cu înțetire sprijinul societății în această direcțiune. Societatea va face mult serviciu în această direcțiune. Dacă va îngriji, ca băiatul să vadă, că societatea, în carea dânsul trăiesce, este condusă în medul său de gândire și acțiune de aceleași idei și de același sâmtământ religios, carele i-se propagă în școală. De lipsă, este adecă, ca părinții să ferescă pruncii lor de a auzi vorbe necuviincioșe, sudalme și altele. De lipsă este să vadă în casa părintescă o casă adevărat creștinăscă, în carea domnesce iubirea și disciplina creștinăscă, și carea este ferită de idei și influințe streine de datinele și aședămintele religiunii și sfintei noastre biserici.

Cu un cuvânt se cere, ca să punem în aplicare cu rigore și cu toată conștiința frumosul principiu pedagogic: „puero maxima debetur reverentia.“

Religiunea la Greci și la Romani.

Grecii și Romanii sunt poporile clasice ale anticității, în cari se concentrăză toată cultura lumii vechi. La aceste poporile înfloresce arta și știința, și pre aceste terene sunt poporile de model pentru toate timpurile. În ceea ce privesce religiunea însă toate eforturile acestor două poporile nu pot ajunge la cunoșcerea adevăratului Dumnezeu. Din contră în religiune le găsim aproapepre același stadiu, în carele se găsesc

poporile vechi orientale. Baza religiunii acestor poporile o formăză religiunile poporilor vechi orientale. Se personifică adecă puterile naturii, și se adorăză ca și ȕei, ȕer acestor ȕei li-se atribue chiar și slăbiciuni omenesci. Acești ȕei nu sunt atot puternici, voința și acțiunile lor sunt mărginite prin o putere mai mare, decât dânsii, prin s ȕ r t e.

În privința creațiunii lumii la Greci au existat două păreri, una reprezentată prin Homer și alta prin Hesiod. După Homer lumea a emanat din Ocean, din marea primitivă, carea asemenea unui șerpe încunjură tot pământul. După Hesiod la început a existat c h a o s u l. Din chaos s'a format pământul. Pământul a născut ceriul, munții și marea, ȕer iubirea a dat viață succesive celorlalte creaturi.

La Greci, după credința poporului, ȕeii locuiesc în Olimp. ȕeii principali sunt următorii: 1. Z e u s, ȕeul tunetului și al norilor. El este tatăl ȕeilor și al ȕomenilor. El este protectorul vieții familiare, și patronul vieții de stat și al regilor. 2. H e r a este socia lui Zeus. Reprezetăză ceriul senin și liniscea. Este patrȕna femeilor. 3. P o s e i d o n este ȕeul mărilor și al apelor. 4. P a l l a s - A t e n a este ȕeița înțelepciunii și a sciinței. 5. A p o l l o n este ȕeul luminii și al sȕrelui. El inspiră pre poeți și profeți. 5) A r t e m i s este ȕeița munților și a vȕnatului. 6. A r e s este ȕeul furtunelor și al resbelului. A fară de acestia se mai inchinau Grecii și la o mulțime de alți ȕei. ȕeilor li-se ridicau temple și statue, și li-se jertfeau plante și animale, în timpurile mai vechi și ȕmeni. Pre lângă jertfă se ridicau și rugăciuni de mulțămită și cerere. În rugăciunea de cerere cătră ȕei, grecii privesc un drept al omului, ca ȕeii să-i împlinescă dorința, dacă i-au adus jertfă.

Dezvoltându-se în decursul veacurilor la Greci sciința și în special filosofia, religiunea vechiă a poporului nu mai poté mulțami clasele culte. Și deci filosofii s'au încercat cu armele sciinței a rezolvi întrebările cardinale ale vieții în raport cu gradul de cultură, la carele s'au putut ridica. Dintre filosofii greci, cari au lucrat în această direcțiune amintim aici pre Socrate, Plato și Aristotele.

S o c r a t e (469—399 înainte de Christos) era de convingerea, că lumea este opul unei ființe atotputernice, atotînțelepte și atotsciutȕre. Ochiul acestei ființe vede, și îngrijesce de toate. În lumea vȕdută toate sunt aranjate după un plan bine-determinat și unitar, și deci existența lumii presupune existența unei ființe supreme, dela carea datăză

ordinea și unitatea, ce se observă în lume. Acastă ființă de altcum, după Socrate, pôte să aibă și alți ȃei ajutători.

Invățaturile lui Plato (429—438 în. de Chr.) se reasumă în următoarele :

Din eternitate a existat un ȃeu suprem, carele a dat existență celorlalți ȃei inferiori și materia. Materia a fost la început în formă chaotică și fără vieță. ȃeul suprem este inteligent și perfect. Întrnsul este rațiunea supremă din carea s'au dezvoltat ideile cele vecinice dumnezeiesci, și anume ideia binelui, a adevărului și a frumosului. După aceste idei rațiunea supremă a organizat materia chaotică, și a format lumea vădută. Lumea vădută este deci icona ideilor celor vecinice ale ȃeului suprem. Ideile dumnezeiesci sunt vecinice, ér icona acestor idei, lumea vădută este trecătoare. La organizarea materiei chaotice, și respective la crearea lumii Dumneȃeu a creat mai întâi sufletul lumii, carele a dat vieță materiei chaotice. Acest suflet al lumii este răspândit în întregă lumea vădută; și sufletul omului încă este o parte a sufletului lumii. Pre lângă partea primită din sufletul lumii, Dumneȃeu a înzestrat sufletul omului și cu rațiune din rațiunea sa dumnezeiescă.

Plato distinge în sufletul omenesc două părți, seau elemente și anume rațiunea, primită dela Dumneȃeu și sufletul sensual primit din sufletul lumii. Sufletul sensual consistă érași din două elemente, și anume elementul iritabil, inima, curajul, și elementul poftitoriu, aplecarea spre sensualism. După cum este stépânit omul de unul, seau altul din element, din cari este format, sufletul omenesc, omul este mai aproape, seau mai departe de Dumneȃeu. Omul cel mai aproape de ȃeitate, este omul condus de rațiune, ér omul aplecat spre sensualism este cel mai depărtat de ȃeitate. Acésta este astfel și în societatea civilă. Ómenii cei mai buni sunt filosofii și în genere ómenii conduși de rațiune, după ei vin cá clasă mai puțin nobilă ómenii conduși de inimă, între cari Plato pune pre militari; a treia clasă sunt ómenii de rînd, ómenii aplecați spre sensualism: plugarii, industriași, neguțatorii și femeile. Ómenii conduși de rațiune sunt cei mai virtuși pentru cá virtutea consistă în cunóscrea a ideilor dumnezeiesci: a binelui, a adevărului și a frumosului; ér păcatul isvorésce din rétăcire, din necunósca binelui, a adevărului și a frumosului.

Pentru păcate omul trebuie să facă pocăință, după credința lui Plato nu ca să scape de pedepsă, deórece păcate comite omul după Plato din motivul, cá nu cunósce ideile binelui, și ale adevărului; ci pentru ca să se emancipeze din rétăcire, și prin esemplul său să contribuie, ca alții să se ferescă de păcate. Sufletele omenesci au existat și înainte de nascere, însé din causă cá au păcatuit pentru îndreptare trebuie să trăiescă în corp omenesc. Sufletele, cari în acésta lume se vor pocăi, după mórte vor dobândi fericire, ér cele ce nu vor face pocăință vor trebui să între în alte corpuri pentru espierea păcatelor, ér sufletele însărcinate cu păcate neiertate, vor fi supuse unei pedepse vecinice.

După acest plan divin, pretinde Plato, ca să se organizeze și societatea civilă, astfel, ca afacerile statului să le îngrijescă și conducă ómenii conduși de rațiune, filosofii, — având pre lângă sine în ajutoriu pre ómenii de inimă, adecă clasa militarilor, — ér ómenii de rînd, ómenii aplecați spre sensualism sunt chemați a servi numitelor două clase, adecă filosofilor și militarilor.

Aristotele susține, cá lumea există din eternitate. Dumneȃeu după Aristotele nu este creatorul lumii, ci numai cauza primă a mișcării eterne a lumii și rațiunea supremă, spre carea țintesce tot ce are existență. Aristotele este creatorul legicei, dar în același timp omul, carele a motivat cu argumente ale sciinții teoria sclăviei.

* * *

La Romani ȃei principali sunt: Iupiter, uno, Minerva, Janus, Diana, și Marte.

Iupiter este ȃeul ceriului, și capul tuturor ȃeilor. El este în același timp Capul și conducătorul nevădut al statului roman, reprezentantele puterii, onórei și domniei poporului roman.

Iuno este soția lui Iupiter, și patróna secului femeiesc ca soția și ca mamă. Întrnsa privește poporul roman dreptul divin și partea ideală a căsătoriei și a vieții familiare.

Minerva este ȃeița întelepciunei și protectórea științelor și a artei.

Ianus este ȃeul luminii ȃilii, sórele, și Diana este ȃeița luminii nopții, luna. Janus se privește de portariul ceriului, carele dimineța deschide, ér séra închide porțile ceriului, ér din acest incident se privește de începutul și sfêrșitul orii cărei acțiuni, începutul și sfêrșitul și protectorul vieții ómenesci.

Marte la început s'a privit de zeul puterii productive, mai târziu însă s'a privit de zeul bărbăției și al vitejiei în rebel. Pre Marte Sabinii l'au numit Quirinus. Numele de Quirinus s'a dat și lui Romulus primului rege al Romii.

Afară de acești zei principali romanii mai adora cu mult respect și cu mare grădă o mulțime înfinită de zei, cari urmăresc neconținut pre om dela nascere până la mormânt.

Acești zei inferiori sunt de trei clase. La clasa primă aparțin genii, din cari s'au format mai târziu Manii și Penații. La clasa a doua aparțin zeii formulilor de rugăciune întrebuințate la cultul zeilor; ér la clasa a treia aparțin virtuțile personificate și privite ca zei.

Sub geniu înțeleg romanii o putere creatoare, o putere, carea dă viață. Romanii disting un geniu general, protector al statului și poporului roman, și genii ai singuratecilor indiviși, cari însoțesc pre om în întreaga viață și anume dela naștere și până la mörte, ieau parte la bucuriile și la durerile omului. Genii sunt patronii ómenilor singuratici, ai familiilor, ai orașelor și ai popórelor.

Alătura cu cultul geniilor s'a dezvoltat la romanii cultul manilor și penațiilor.

După credința romanilor ómenii de valóre trecuți din această lume îngrijesc de rudeniile lor și după mörte. Aceste suflete le adoră romanii sub titlul de manii și penații. În onórea penațiilor (zeilor patroni ai căsii) romanii, când steteau la masă, cântau versuri de laudă, prin cari se celebrau faptele frumoase ale părinților și moșilor trecuți din viață spre a escita în tineri tendința de a-i imita.

Religiunea în Roma este afacere a statului. Cu toate acestea la romanii aflăm și o ierarhie, carea se compunea din trei clase, și anume: a) pontificii, b) augurii și c) salii.

Pontificii erau în serviciul zeilor principali ai statului. Ei erau scutiți de serviciul militar, foloseau pentru sine părți din pământul statului, avea pre lângă sine ca ajutoriu unii funcționari subalterni, și la sèrbători ocupau un loc de frunte.

Augurii esplicau din semnele, ce se arătau pre ceriu, voința zeilor, fără de a căror consultare romanii nu întepindeau nimic mai însemnat.

Sub Salii înțelegeau romanii două colegii de câte 12 bărbați din cele dântăi familii romane, cari în luna lui Martie a fiecărui an făceau processiuni în Roma în onórea zeilor.

Cultul zeilor constă la romanii în: formule determinate de rugăciune, în jertfe și processiuni. Sèrbătorile ocupau la romanii aproape a treia parte din an.

În ceea ce privesce sèmtul de pietate, sèmtul de dependență de zei la romanii până catră sfèrșitul periódei, în care Roma a fost republică, — a fost foarte puternic. Romanul în cultul zeilor privea o afacere națională și satisfacerea ambițiunei sale naționale. Cătră sfèrșitul acestei perióde sèmtul de dependență al poporului față de zei a decădut în o măsură atât de mare, încât Cicero (196-43 în. d. Chr.) dice, că pre timpul său nici babele nu mai credeau în ceea ce învățau preoții și augurii. Religiunea vechiă romană, cultul zeilor nu mai pótea mulțami spiritul dezvoltat și înaintat în cultură al poporului roman. Cu toate acestea fiind caracteristica poporului roman înclinarea și tendința de a trăi în legatură cu Dumneșeu, — aflăm, că la romanii pre timpul înființării bisericii creștine, — mulți dintre romanii, nesatisfăcuți cu cultul zeilor vechi naționali, au adoptat zei și religiune streine și chiar și religiunea mosaică.

Astfeliiu popórele cele mai culte ale anticității clasice, cu totă sciința, la carea s'au avèntat, nu pot cunoșce pre adevèratul Dumneșeu, pentru ca sè servescă de mărturie vecinică pentru necesitatea descoperirii dumneșeiesci, pentru necesitatea venirii Mântuitorului în lume, și pentru divinitatea Mântuitorului Christos și a sfintei sale biserici.

Procanon.

Ce cuprinde în sine cele ce sînt de lipsă spre înțelesul cel deplin și desevèrșit al canoanilor și atóta tocmea bisericească, spre folosul mai cu samă a Românilor, alcătuit și întocmit de

Petru Maior.

Anul de la Christos 1783.

[Continuare.]

Adevèrat, când privesc cu mintea și cu inima la această paradoxă a Stăpânului nostru Iisus Hristos pildă, precum pre eritici nu pociu să nu-i afuriosesc și să nu le blèstăm învățatura lor cea cu otravă amestecată, așa și asupra a unor socotitori și povățuitori besericești purtare, nu pociu de mánie și de ravnă duhovnicescă să nu mă aprind. Aceștea neaducèndu-și aminte în ce vrednicie, a cui epitropii si ce poroncă de la Arhipăstorul nostru Isus Hristos cu însuși pilda lui întărită le iaste dată, atâta și-au înălțat cornul, cât n'are nime den cei sàraci mai

nici prin instanție sau răvăsă la dânșii, nu ca să fie sluiți, precum au fost Apostolii de Hristos, ci spre mângăiere numai, să răsbată. Ba fluturează, sudue, blastamă pre supuși, borăsc cuvinte ca acelea cât nici în gura unui rob osândit n'ar fi de-a să suferi. Batăr înfricoșatul jărtăvnic de-ar rămânea scutit de acestea. Ba și prin beserici pălmuesc pre preoți, îi scarmână, îi lovesc cu toiagul, pren temniță cu furii și cu curvele îi bagă împreună. Surle la prânzurile lor ca la praznicul lui Navucodozor, bucatele dease, șărbii înaintea lor cu frică și cu cutrămur, în vârful degetelor pipăind, nu călcând, necurmați și nenumărați. Ba unii carii tocma ar trăbui să se areate cu pilda mai mici la atâta i-au tras gândul cel pământesc, cât neștiind cum s'ar putea arăta mai mari și mai cu vâlfă poroncesc ca câte doisprădece ómeni împodobiti pre umere cu thronul să-i pórte în beserică. Oare carii îi îngăduesc să le sărute piciorle și să steiae în genunche înaintea fétii sale, mare dar să socotesc că le-au hăruit. Dau nu după așăzământul canoanelor ci după nălucirea minților, unor preoți titluri care însămnează vrédniciile cele mai mari în beserică și-i rânduesc, apoi să le slujască lor și să fie supuși slugilor lor, carea lor spre mare cinste a fi își nălucesc. „Iar eu sint între voi ca cela ce slujăște.“ Mare rușine! că mirenii întrec cu evlavia pre cei bisericesti și aceștia de la aceia trăbue să ia îndreptare.

CAP. V. ¹⁾

Acésta putere duhovnicească nu toți, ci numai unii dintre creștinii o au.

Dintru acéleaș isvóre, adică den Sfânta Scriptură, tradania și obiceiail sfintilor părinți dintru care am adevérit că în biserică iaste împărățire sau stăpânire duhovnicescă, ni se dovedește acésta putere sau împărățire numai unora dintré creștini a fi dată precum în aristocrație, iar nu tuturor, precum în democrație. Căci Domnul Hristos pre unii numai au ales spre slujba evangheliei: „Și se sui în munte (dice Marcu, cap. V. stih. 13), și chemă la sine pre ceia ce vrea însuși și veniră cătră el și făcu 12 ca să fie cu el, și trimisă pre ei să propoveduiască“. „Și când fu la zio chemă ucenicii lui și alegând din-

¹⁾ În capitolul următor Petru Maior dovedește că Biserica lui Christos n'are nici un centru pământesc instituit de fondatorul său, ci că Bisericele respândite pe suprafața Universului represintă o confederație creștinescă și a căreia centru ori autoritate este Sf. Scriptură și Tradiția, de care trebue să se țină tóte Bisericele popórelor în acésta universală Impărăție morală a lui Christos. Tendința spre centralisare pământescă este și în contra Scripturei și în contra Tradiției Bisericești. Impărăția morală a lui Christos are ca centru numai Sínodul ecumenic, ca unul ce-i compus din toți reprezentanții diferitelor popóre din marea Confederație creștină. Atât Romano Catoliciei cât și Protestanții au deviat în curgerea seculilor de la acest mare princip, duși de ambiții lumești și interese materiale, de la acésta înaltă și mărétă Impărăție a lui Christos.

tr'ânșii doisprădece, pre carii și Apostoli îi numim“ (Luca, cap. VI, stih, 13). Drept aceia perind unul din cești doisprădece Apostoli, anume Iuda vinzătoriu, cel unsprădece după Înălțarea Mântuitorului la ceriuri au ales altul în locul lui spre purtarea deregătorii apostolicești, arătând că nu-i pe lângă toți creștinii puterea cea duhovnicească, ci numai pre lângă unii, prin alegere. Și făcend rugăciuni zisără: Tu Dómne, știutóre de inimile tuturor, arată dintru acești doi pre unul carele vei alege să ia sorțul slujbei aceștia și a apostoliei dintru carea au eșit Iuda să meargă la locul lui, și dedită sorțu lor și cădu sorțul pre Mathia, și împreună să rândui cu cei 11 Apostoli (Fapt. Apost. c. 6, s. 4), și cui s'au dat cheile împărății cerurilor, au altora fără de Apostoli, și au tuturor credincioșilor s'au zis: „Intru carea pre voi Duhul Sfânt v'au pus Episcopi, ca să pașteți beserica lui Dumneđeu carea o au căști-gat pren sângele său?“ Au și Apostolii îmuitându-se creștinii și neajungend însuși la tótă slujba n'au încredințat acésta slujbă unora numai? „Și hirotonisind lor preoți pe la Beserici rugându-se cu posturi i-au lăsat pre ei la Domnul, la carele au fost cređut“ (Fapt. apost. c. 14, stih. 22). Așa au căpătat și Timoteiu darul hirotonii cu carele să se sârguiască il indeamnă Sf. Pavel: „Nu te lenevi (dice 1 cătră Timoteiu, c. IV, stih. 14) de cel dintru tine dar, carele s'au dat ție pren prorocii cu punerea deasupra a mânilor preoților.“ Lui Tit încă au rânduit ca să pue preoți sau arhieriei la cetăți: „Pentru aceia am lăsat pre tine în Crit ca cele ce lipsesc să le tocmești și să pui la cetăți preoți, după cum eu ție am rânduit“ (cătră Tit, c. 1, s. 5). Asemenea s'au ținut acésta prin tóte besericile și după mutarea Apostolilor den lumea acésta, pe lângă unii adică numai până astă-đi au fost acea stăpânie, a căroră șir și hronologie, precum a tuturor preste măsura puterii mele iaste a o socoti, așa a celor din scaonéle cele patriarșești a nu o scrie aci iaste a lipsi de prea mare folos cetitorii.

(Urméză cronologia patriarhilor Romei vechi, ai Tarigradului și ai Alecsandriei. Red.)

CAP. VI ²⁾

Puterea și stăpânirea cea dată Bisericii aséme-nea și întocma iaste întru tóți Apostolii.

Batăr că alegend Mântuiriul pre cei doispredece Apostoli, au vrut și au hotărât, ca cel mai

²⁾ În capitolului VI. dovedește eruditul istoric și teolog că Iisus Christos a investit pe Apostoli cu puteri egale în totul și că nici o prerogativă de autoritate n'a dat cui-va aparte. Probează tesa sa cu Sf. Scriptură și cu tradiția bisericescă sau texte din sf. părinți. De și Petru Maior studiase la Roma și era în formă unit, inima lui însă, ca și a lui Șincai și Barnuți și a altora dintre bărbații Transilvaneni români, ce se cultivase în Apus, n'a fost alterată și pătată de necorectitudine față de confrății săi Români de pretutindeni, carii au fost și au rămas Ortodoxi; și nici mintea lor nu se putea forma după

mare întâi intră dânsii să fie Petru, precum de aciea vom dovedi, totuși puterea, stăpânirea și împărățirea asemenea și în tocmai precum lui Petru, așa și celorlalți Apostoli fiescăruia o au dăruit. Luminat acésta o arată și Sf. Scriptură și trădania sf. părinți. Au numai cătră singur Petru și nu cătră toți Apostolii, fără nici o osebite saŭ deschilinire s'au ȃis aceastea: „Dirept acéia mergând învățați tóte limbele, botezând pre ei în numele Tatălui și a Fiiului și a Sfântului Duh, învățând pre ei să ție tóte câte am poroncit voao; și iată eu cu voi sint în tóte zilele până în sfârșania veacului, Amin. (Math., c. 28, s. 13“). Cătră toți, fără osibire s'au ȃis: „Iată eu trimiț fagăduința Tatălui meu preste voi, iar voi ședeți în cetatea Ierusalimului păuă unde vă veți îmbrăca cu putere de sus.“ (Luca, c. 24, s. 49). Așjiderea: „Pace voao, cum au trimis pre mine Părintele și eu trimiț pre voi, și acésta zicând au suflat, și ȃise lor: „Luați Duh Sfânt, căroră veți lăsa păcatele, lăsa-se-vor lor, ori căroră veți opri, oprite sint“ (c. 29, s. 21), Ce faci dară tu o omule osebite întru darurile dumnezești, în carele n'au vrut a face Hristos? ia-ți ce e al tēu și te du. Au când era price în Beserică, precum au fost cea despre obrăzuire și despre célealalte legi a lui Moisi singur Petru sta la jrdecată și nu și ceia-l-alti în tocmai cu Petru? Cum sē da judecata afară? cu numele lui Petru, părutu-s'au mie? Ba ce, cu numele tuturor. „Părutu-s'au Duhului Sfânt și noao (Fapt, ap. c. 15, s. 28)“. Nici a lui Petru numai, ci a tuturor Apostolilor porunci întocmăi trăbuia să sē păzască: „Și dacă mergea pren cetăți le da învățatură lor să păzască poruncile céle rânduite de Apostoli și de bătrânii cei din Ierusalim (Fap. apost. c. 16, s. 4)“. Și cătră Solonéni c. 3, s. 4: „Nădăjduim întru Domnul că céle ce poruncim voao și le faceți și le veți face.“ Au singur Petru canonea și pedepsea? Au nu și ceialalți fără osebite? Precum St. Pavel pre curvariul cel vestit, cătră Corinténi, c. 5, s. 5. S. Chiprian de la Cartaghen în cartea cea despre Impreunarea Besericei, zice: „Tuturor Apostolilor după învierea sa în tocmai putere le dă. Acésta era, vezi bine, și ceialalți Apostoli ce au fost cu Petru, împodobiti cu aceiași împărățire și a cinstii și a puterii.“ Iar sf. Ambrosie, episcopul Mediolanului în Italia și ucenicul marelui Vasilie, în cartea a II. despre Duhul Sânt, ȃice: „Un dar strălucia întru aceștea, pre carii un Duh i-au fost ales. Nici Pavel mai jos de cât Petru, macar că-i temelie Besericii,

calapodul doctrinal al Romano-Catolicilor. Acésta pentru că acești bărbați Români erudiți simțiau româneșce și șciau că *Unia* cu Roma numai bine n'a adus Românilor în genere, ci a băgat, ca alt Sarbe—Diobob—intriga, ura și veninul între frații de aceeași lege, de aceeași limbă, de aceeași deprinderi și de aceeași origină. Înțeleagă cei cumintți de acuma, că *Unia* numai rău ne-au făcut și că de ea nu s'au folosit în realitate poporul, ci numai popimea, ceea ce nu-i corect nici după Dumneșeu nici după ómeni.

și acest înțelept arhielăditoriu, știind întemeia urmele creștitoarelor popóre. Nici Pavel ziseiu, nevreadnic de soborul Apostolilor, cu cel dintăi întocma și nimărui al doilea. Pentru că cine nu se știe neaseaminea să face întocma.“ S. Chiril de la Alexandria în cartea 12 a tălcuirei Evangheliului de la Ioan, încă fórte frumos și rășchirat despre aceastea cuvintează într'atâta, cât mărturia lui singură indestulată ar fi ca să astupe gurile împrotivnicilor: „Răspunde-mi, zice, că puterea Duhului la toți au trecut și sfârșitul dătătorului au plinit. Iar au dat Hristos nu unora deosebi, ci tuturor ucenicilor. Drept aciea o iau, batăr că unii nu era de față, cu a dătătorului dărnicie, nefind singur la cei de față conțință, ce în tótă ceta sfinților Apostoli trecând.“

(Va urmă.)

D I V E R S E.

* *Sântirea unei școle noue.* Este o caracteristică plăcută a protopresbiteratului Butenilor, că deși acesta în mare parte este situat pre locuri cam sterile, totuși aci, an de an, se consânțesc edificii noue de biserici ortodoxe și de școle naționale confesionale.

Așa Dominecă la 25 Septemvre a. c. s'a sântit școla cea nouă a parohiei nóstre Négra, — o parochiă acéstă, nici mare nici avută, și totuși, cum ȃice fórte nimerit de multe ori „Biserica și Școla“ stimulată fiind de simțul de pietate creștinescă, a înălțat și dēnsa un edificiu școlariu, carele corespunde exigențelor pedagogice.

Sântirea atinsei noue locuințe a Muselor naționale românesci s'a indeplinit prin părintele inspector em. cercual de școle, presbiter parochial de Ignesci și Minead Ioan Munteanu, cá delegat protopresbiter, asistat de preotul local părintele Petru Ardeleanu, în cooperațiune cu docintele parochial Lupu Rupu din Ignesci și a cântăreșilor din localitate, în prezența câtorva fruntași din jur și a poporațiunei din Négra, carea concursese la s. biserică, cu fața voiósă, cá în prima ȃiuă a sântelor Pasci.

A descrie amenunțit decursul întregului oficiu festiv, trece preste prețiosul spațiu al cadrelor Venerabilei nóstre foi diecesane.

Me mărginesc numai a nota aci, că a doua ȃi, s'a înfășoșat un membru al comitetului parochial din localitate, inaintea Domnului protopresbiter tractual, și reportând oral, după a sa precepere naturală, neartificială, și drept-acea curată și nefalsificată, decursul festivității bisericesci din ȃiuă precedentă în Négra, s'a exprimat:

„Oh! de am avé așa slujbă în s. biserică, baremi de patru ori pe an, mult ne-am deșteptă.“

Apropos. Étă aci verificată logica genială, și chiar profetică a Présânției Sale Prébunului nostru Părinte Episcop diecesan, carele când cu arondarea protopresbiteratelor ȃicea: „Fie protopresbiteratele mai mici, cá se

se p^otă mai des vizită și controlă, dându-se cu ocaziunea vizitațiunii înveștătură poporului." — Un martur ocular.

* **Cununie.** Dumineca trecută, în 2/14 Octomvre c., și-a s^{er}bat cununia în biserica ort. rom. din Buteni dl Iuliu Bodea cleric absolut al diecesei Aradului cu d-ra Constanța Gurbanu fiică d-lui protopresbiter Const. Gurbanu din Buteni.

Tot atunci și-a s^{er}bat cununia în biserica ort. rom. din Oradea-mare dl Andreiu Horvath cleric absolut al Orăzii-mari cu d-ra Elena Serbu, fiica d-lui notariu N. Serbu, din Chitighaz. — Felicităm tinerele părechi!

* **Musicalia.** Cunoscutul și neobositul dirigent al corului din Lugos, dl Ioan Vidu a edat acum deodată patru piese noue musicale: Bobocele și Inele, Moșul la drum, Serenadă, turtrele pentru cor bărbătesc și Taci bărbate pentru cor mixt cu soli.

Aceste frumoșe compozițiuni ale d-lui I. Vidu se vor bucura, sigur, de aceeași primire simpatică din partea publicului nostru, de carea obicinuit sunt îmbrătoșate piesele Dsale. — Unele din aceste piese sunt deja cunoscute publicului nostru, fiind-că autorul lor le-a respândit de mai nainte în foi hectografiate, d^{er} trebuie se observăm, că arangiamntul nou al acestor piese apărute acum în edițiune estetică la institutul lithografic din Lipsca, se abate esențial de cel cunoscut în foile hectografiate, și fiind prin urmare revăgute și prelucrate din nou, le recomandăm cu totă căldura atențiunii corurilor noastre, ca piese noue arangiate într'un stil musical fluent și în conformitate cu firea limbei și muzicii noastre românesci. Comandele se fac la autor în Lugos. v. m.

Papa și castelar. „Pol. Corr.“ scrie, că Papa primind pe renumitul scriitor spaniol Castelar, au convorbit mult asupra socialismului. Castelar a dat expresiă recunoștinței sale, că capul bisericii catolice ostenește așa de mult, de-a face să domnescă buna înțelegere între diferitele clase sociale. Și-a exprimat apoi bucuria, că Papa dorește susținerea păcei și l'a rugat să continue și pe viitor o astfel de politică creștinăscă. În decursul convorbirei, Castelar a declarat, că deși el este de sentimente republicane, totuși nu refuză spriginul pentru actualul guvern monarchist. Cătră alte personaje politice Castelar a declarat, că Spania are să mulțămescă foarte mult Papei, căci numai politiceii acestuia este ase mulțumi, că primejdiosul carlism a încetat. Între împrejurările actuale, — dize Castelar — nu doresc, ca Spania să devină republică, căci actualul guvern e destul de liberal, ăr bărbații republicanismului n'ar put^{er} să și realizeze politica lor.

* **Puterea vindecătoare a albușului de ou**
Pentru ranele cauzate prin tăietură nu esiste un mijloc de vindecare mai sigur și mai repede cu albușul pr^osp^{er}t de ou, cu care învălim rana. Este mai bun chiar de cât colodium, și-l avem pururea de a îndemână. E știut că rana se mărește și ne cauză doreri dacă ea vine în atingere cu aerul și cu materile aflătoare în el. Albușul de ou, ce se uscă repede, formăză o peliță, prin care nu p^ote străbate aerul și vindecarea urmăză sigur. — Apoi albușul de ou este un mijloc puternic și contra disen-

tăriei, (aprinderei de maș). Să se iee bătut cu nișel zăhar și să se inghiță așa pr^osp^{er}t și durerile vor înceta. E de ajuns de se ia câte un albuș de ou în 2, mult în 3 rënduri pe ți. E demn de îns^{er}mnat că în atari casuri albușul de ou nu serveșoe pațientului numai de medicină, ci și ca nutr^{er}m^{er}nt totodată, știut fiind că în atari casuri pacienții nu pot mânca, mai nimic.

* **Păstrarea prunelor pr^ospete.** Pre când va veni notița asta în mână, va fi cam târziu pentru anul acesta, de a-i lua folosul, dar va fi bine ca se și-o noteze cetitorii foaiei noastre pentru anii următori, că rară p^omă este mai plăcută, mai gustosă și mai s^{er}en^{er}tosă de cât pruna când e c^optă bine, din care causă Români nostri de pe valea Rodnei, fi sufletești ai părintelui Domide și a fie-ertatului Macaveiu, numai prunelor le și d^{ic} poame și sub p^omă ei inteleg numai pruna. Astfel fiind s'au cercat mulți în multe chipuri a păstra prunele timp mai îndelungat, până colo iarna, și unii au și reeșit. Două metode de păstrarea prunelor pr^ospete dăm și noi aci, pre cum urmăză: 1) Umple o sticlă largă la gură cu prunele cele mai frumoșe și mai c^opte luate cu c^odă și o astupă cu un stupuș de papură, apoi îngropă sticla cam 1½ metri în pământ. Astfel puse păstrăză prunele foarte bine și la gust mai nușunt de a se deosebi de fructele pr^ospete. 2) Un mijloc pentru păstrarea prunelor în m^{er}sură mai mare este următorul: Punem prunele în butoie, tot un strat de prune una lângă alta și un strat de hârtie tăiată m^{er}unt ca tăiței, până s'a umplut butoiul. Apoi îl infundăm, legăm cruciș și curmeșiș cu funii și-l băgăm în fântână, unde se stee tot în apă, spândurat în fune. Dacă-i butoiul bun, cât se nu p^otă străbate apa în lăuntru, atunci și în Mărtisor avem prune pr^ospete și gustose. Minunea ac^{er}sta o face închiderea aerului și temperatura pe o formă (uniformă) ce domneșce în apa din fântână.

Convocare.

Pe basa conclusului conferinței învățătorilor din tractul Aradului ținute în Peșca la 8/20. Iuniu a. c. se convocă conferința a II, din a. c. carea se va țin^{er} în comuna Semlacu în 25. Octomvre v. a.

Programa :

I. Dimin^{er}ță.

1. La orele 9 întrunire în sta biserica gr. or. rom. asistând la chemarea Duhului Sft. 2. Deschiderea ședinței prin președinte. 3. Cetirea și autentizarea protocolului ședinței premerse. 4. Ascultarea prelegerei în școlele învățătorilor; Gregoriu Roșu și Lazar Ionescu.

II. Dupa ameăți.

5. Raportul presidiului. 6. Cetirea operatelor din istoriă și geografă. 7. Disertațiuni. 8. Propuneri. 9. Încassarea tacselor. 10. Închiderea ședinței.

Arad, la 1. Octomb^{er} st. v. 1894.

Ioan Efticiu m. p.

Iosif Moldovanu m. p.

președinte.

notariu.

Concurs.

Pentru deplinirea stațiunii învățătoresci dela școala confesională romană gr. or. din **Arad-Gaiu**, se escrie concurs cu termin de alegere pre **30 Octobře a. c. st. v.**

Emolumintele impreunate cu această stațiune învățătorescă sunt: în bani: 300 fl. v. a. 5 fl. pentru conferențele învățătoresci, 4 stângeni de lemne, din cari are a se încălzi și școala, și quartir constatatoriu din o odaie până la primăveră, ér de atunci întreg quartirul învățătoresc. De curățitul școlii va îngriji însuși învățătorul; recurenții la această stațiune învățătorescă au a-și substerne recursele instruate cu testimoniu preparandial și de cualificațiune cu calcul „bun“ adresate comitetului parochial părintelui protopresbiter și inspector școlar **Moise Bocșan** până în 29 Octomvre st. v. a. c. inclusive, pentruca apoi în 30 Octobře a. c. st. v. să se pōta ținea și alegerea. și tot de odată a se presenta până atunci în vre-o Dumineca sėu serbatōre în sfânta biserică spre a-și areta desteritatea în cele rituale.

Arad-Gaiu, din ședința comitetului parochial, ținută în 18 Septemvre 1894.

Comitetul parochial.

Cu învoirea: **MOISE BOCȘAN**, m. p. inșp. cerc. școlar.

În lipsă de competenți se escrie de nou concurs pentru ocuparea postului de învățător la școala confesională gr. or. română din **Curtacher**, cu termin de alegere pe **21 Novembre (3 Decemvre) 1894.**

Emolumintele sunt: 1) 260 fl. v. a. 2) Două jughere de pământ parte arătoriu parte fēnaț în preț de 25 fl. v. a. 3) Pentru conferință 8 fl. v. a. 4) Pentru scripturistica 5 fl. v. a. 5) Trei orgii de lemne pe sēma învățătoarei, 6) quartir cu grădină de legumi.

Dela reflectante se pretinde ca recursul instruat conform prescrișelor legale și adresate comitetului parochial din Curtacheri, să-se trāmită P. On. Domn protopresbiter și inspector școlar **Georgiu Popoviciu**, în Șiria (Világos). Dela reflectante se poftēșce a și conduce și strana și a-se presenta în st. biserică în care-va diuă de Duminecă ori serbatōre pentru a-și arēta desteritatea în cant. Alēsa învățătoare numai după un an de probă pōte fi întărită.

Curtacher, la 2/14 Octomvre 1894.

Iosif Ursu, m. p.
președinte.

Moisa Mregea, m. p.
notarin.

În conțelegere cu: **GEORGIU POPOVICIU**, m. p. protopresbiter și inspector.

Pentru deplinirea parochiei de clasa a III-a din **Apateul rom.**, protopresbiteratul Orăđii-mari se escrie concurs cu termin de alegere pe **13 25 Novembre a. c.**

Emolumintele sunt: 1) Casă parochială cu intravilanul 20 fl.; 2) 32 jugere pământ arătoriu și 8 jugere fēnaț (din ritul de jos și puste) 250 fl.; 3) Dela 80 numere de casă câte o măsură bucate 80 fl.; 4) Dela tot numărul de casă câte o di de lucru ori 30 cr. 24 fl.; 5) Folosirea cimiteriului 10 fl.; 6) Venitele stolare după calculul mediu alor 4 ani din urmă 40 fl. — De tot 424 fl.

Doritorii de a ocupa această parochie, sunt poftiți a-și substerne recursele provēđute cu documentele recerute pentru parochiă de clasa III-a și adresate comitetului parochial din Apateul-rom., se le substērnă subsemnatului protopop în Oradea-mare, până în 10, 22 Novembře a. c. avēnd recurenții până la alegere a se presenta

în vre-o Duminecă ori serbatōre la sânta biserică din Apateul rom., spre a-și areta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **TOMA PACALA**, m. p. protopop.

Să escrie concurs la parochia din **Craiova**, de a III. clasă, cu termin de **30 de zile** dela prima publicare.

Dotatiunea anuală este: 1) Folosirea alor 13 jugere și 1584° pământ arătoriu; 2) Birul preotesc câte una măsură cucuruz dela 108 familii; 3) Stolele îndatinete; 4) Un intravilan parochial spre folosință; 5) Competința de pășiune și lemniarie care tōte laolaltă fac 408 fl.

Aspiranții la această parochiă au să-și substērnă poftitul adjustat cu documentele necesare adresate comitetului parochial la protopresbiterul tractual **Petru Suciu**, p. u. (Ökrös) în terminul sus espus și în vederea §-lui 18, din regulamentul pentru parochii, să pot înfățișa înaintea alegētorilor pentru a cânta, respective a celebra și a cuvēnta.

Craiova, 1/13 Octobře 1894.

Comitetul parochial.

Petru Suciu, m. p.
protopresbiter.

Pentru deplinirea parochiei de clasa a III-a din **Lupōia**, protopresbiteratul Tinței, se escrie concurs cu termin de alegere **23 Octobře (4 Novembre) a. c.**

Emolumintele sunt:

1) Casă parochială cu supraedificatele și cu intravilan prețuită în 40 fl.; 2) Dela 88 numere de case câte o măsură cucuruz 88 fl.; 3) Dela 88 numere de case câte 1 fl 88 fl.; 4) Pământ parochial 4 jugere catastr. de clasa primă 100 fl.; 5) Dela tot numărul de casă câte două porțiuni de fēn, ori câte 40 cr, 35 fl. 20 cr.; 6) Venitele stolare după calculul mediu alor 5 ani din urmă 50 fl., — de tot 401 fl., 20 cr.

Doritorii de a ocupa această parochie, sunt poftiți a-și substerne recursele provēđute cu documentele recerute pentru parochiă de clasa a III-a și adresate comitetului parochial din Lupōia, să-le substērnă subsemnatului protopop în Oradea-mare până în 20 Octobře v. c. avēnd recurenții până la alegere a-se presenta în vre-o Duminecă ori serbatōre la sânta biserică din Lupōia, spre a-și arēta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **TOMA PACALA**, m. p. protopop adm.

Pentru ocuparea postului învățătoresc din **Madrizești**, în inspectoratul școl. Iosășel din protopresbiteratul Hălmaġiu se escrie concurs cu termin de alegere pe **14/26 Octomvre a. c.** pe lângă următōrea dotațiune:

1) În bani gata 160 fl.; 2) Bucate 8 șinice, grâu și cucuruz 44 fl.; 3) Lemne pentru școlă și învățătoriu 8 stâng. 40 fl.; 4) 2 mesuri mazere 4 fl.; 5) Venite cantonale 20 fl.; Care venite dau sumă de 268 fl. v. a.

Afară de acesta locuință liberă și grădină în estensiune de 800 stângini cuadrați.

Doritorii de a ocupa acest post, sunt poftiți recursele sale adjustate conform legii, adresate cătră comitetul parochial din Madrizești, a-le trimite subscrisului în Dieci per Al-Csill.

Să notifică că, sunt admiși a recurge și prepărăndii absoluți.

Pentru comitetul parochial: **GEORGIU LUPȘA**, m. p. preot inșpector școl. cerc.